

ANEKS 03, verzija 01

Rečnik termina

Bafer zone¹	Bafer zone su mala područja ili pojasevi zemljišta u stalnoj vegetaciji, napravljeni tako da presretnu zagađivače i izlaze na kraj sa drugim rizicima vezanim za okolinu. Bafer zone između ostalog uključuju: priobalne bafer pojaseve, pojaseve filtracije, zatravljene vodotokove, zaklonske pojaseve, vetrobrane, granice polja, obrezivanje aleja, zeljaste vetrobrane.
Sertifikovano seme	Međunarodno uobičajen naziv za seme koje je u skladu sa zakonskim zahtevima.
Konverzija²	Promena prirodnog ekosistema u drugačiju upotrebu zemljišta ili temeljna promena u sastavu vrsta, strukturi ili funkciji prirodnog ekosistema. Krčenje šuma je jedan oblik konverzije (konverzija prirodnih šuma). Konverzija uključuje ozbiljnu degradaciju ili uvođenje menadžerske prakse koja dovodi do značajnih i održivih promena u nekadašnjem sastavu vrsta, strukturi ili funkciji ekosistema. Promena prirodnih ekosistema koja je u skladu sa ovom definicijom se smatra konverzijom, bez obzira da li je ili nije zakonita.
Obradivo zemljište³	Obradiva zemlja i agro-šumski sistemi u kojima je struktura vegetacije ispod praga kategorije koja opisuje pošumljeno zemljište i ne očekuje se da će u narednom periodu preći taj prag. Obradivo zemljište uključuje: <ul style="list-style-type: none"> • jednogodišnje useve, uključujući žitarice, uljarice, povrće, korenaste useve i stočnu hranu; • višegodišnji zasadi, uključujući drveće i žbunje, u kombinaciji sa zeljastim usevima (npr. agrošumarstvo) ili plantaže voćnjaka, vinograda i izdanke kratke rotacije, osim tamo gde zemljište zadovoljava kriterijume kategorizacije kao šumsko; • privremeni ugar (npr. zemlja koja je ostavljena da odmori jednu ili više godina pre ponovne kultivacije). <p>Obradivo zemljište koje se obično koristi za uzgoj jednogodišnjih useva ali privremeno (ne duže od pet godina), koje se koristi za useve stočne hrane ili kao pašnjak kao deo godišnje rotacije usevi-ispasa (mešoviti sistem) nije uključeno u kategoriju obradivog zemljišta.</p>
Dunav Soja oblasti kultivacije	Zemlje i regioni porekla Dunav Soje su definisani kako politički, tako i geografski. Spisak zemalja gde se može proizvoditi Dunav Soja može se dobiti na osnovu liste zemalja Dunavskog basena, kako je to opisala Međunarodna komisija za zaštitu reke Dunav ⁴ .
Krčenje šuma⁵	Nestanak prirodnih šuma usled: i) konverzija u poljoprivredno ili drugu vrstu upotrebe koja nije šumska ii) konverzija u plantaže drveća ili iii) temeljna i trajna degradacija.
Odvodnjavanje⁶	Veštačko uklanjanje vode sa zemljišta; odvodnjavanje se primenjuje radi

¹ Compare with USDA:

<https://www.nrcs.usda.gov/wps/portal/nrcs/detail/plantmaterials/technical/publications/?cid=stelprdb1042930#:~:text=Plants%20for%20Conservation%20Buffers,pollution%2C%20and%20improve%20wildlife%20habitat.>

² https://accountability-framework.org/definitions/?definition_category=17

³ Compare with IPCC: https://www.ipccnggip.iges.or.jp/public/2006gl/pdf/4_Volume4/V4_05_Ch5_Cropland.pdf

⁴ <https://www.icpdr.org/main/danube-basin/countries-danube-river-basin>

⁵ https://accountability-framework.org/definitions/?definition_category=17

⁶ <https://www.britannica.com/topic/drainage>

melioracije močvara, u cilju prevencije erozije, te u kombinaciji sa navodnjavanjem za potrebe poljoprivrede u suvim regionima.

Ekološki koridor⁷	Jasno definisan geografski prostor kojim se upravlja dugoročno u cilju održavanja ili obnavljanja mogućnosti neometanog kretanja vrsta i protok prirodnih procesa (npr. ekološke povezanosti).
Europe Soya oblasti kultivacije	Zemlje i regioni porekla Evropske Soje su definisani kako politički tako i geografski. Granice regiona Evropske Soje su zasnovane na definiciji ograničenja ruskih pograničnih regiona, kako ih je dao Filip Johan fon Štralenberg.
Šuma⁸	<p>Zemljište koje obuhvata više od polovine hektara drvećem koje je više od pet metara i čije krošnje pokrivaju više od 10 procenata, odnosno drveće je u stanju da dostigne takav procenat ukoliko se ostavi da raste. Ne uključuje zemljište koje preovlađujuće u poljoprivrednoj ili drugoj upotrebi. Šume uključuju prirodne šume (videti definiciju u nastavku) i plantaže drveća (videti definiciju u nastavku).</p> <p>Prirodna šuma⁹</p> <p>Šuma koja je prirodni ekosistem.</p> <p>Prirodna šuma poseduje mnoge od, odnosno većinu, osobina šuma koja je autohtona za datu lokaciju, uključujući sastav vrsta, strukturu i ekološku funkciju. Prirodne šume uključuju:</p> <ul style="list-style-type: none">• Primarne šume koje nisu bili podvrgnute značajnijem uticaju ljudskog faktora u novijoj istoriji;• Regenerisane (drugi rast) šume koje su bile predmet značajnih uticaja u prošlosti (na primer zbog poljoprivrede, uzgajanja stoke, sadnje drveća ili intenzivne seče), ali gde su glavni uzroci prestali da postoje ili su značajnu umanjili i ekosistem je dostigao nivo sastava vrsta, strukture i ekološke funkcije pređašnjeg ili drugog savremenog prirodnog ekosistema;• Prirodne šume pod upravom u kojima veći deo sastava, strukture i ekološke funkcije ekosistema postoji u prisustvu aktivnosti poput:<ul style="list-style-type: none">• Prikupljanje građe ili drugih proizvoda šume, uključujući upravljanje u cilju promocije visoko vrednovanih vrsta,• Kultivacija niskog intenziteta i malog obima unutar šume, poput manje intenzivnih oblika poljoprivrede na krčevinama unutar šumskog mozaika;• Šume koje su delimično degradirane usled antropogenih ili prirodnih uzroka (npr. prikupljanje građe, požari, klimatske promene, invazivne vrste ili drugi), ali gde zemljište nije konvertovano u drugu svrhu i gde degradacija nije dovela do trajnog smanjenja drvenog pokrivača ispod praga koji definiše šumu, niti do trajnog gubitka drugih glavnih elemenata sastava ekosistema, strukture i ekološke funkcije.

Plantaža drveća¹⁰

⁷ <https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/documents/PAG-030-En.pdf>

⁸ https://accountability-framework.org/definitions/?definition_category=17

⁹ https://accountability-framework.org/definitions/?definition_category=17

¹⁰ https://accountability-framework.org/definitions/?definition_category=17

Šuma koja je uglavnom sastavljena od drveća koje je zasađeno i/ili namerno sejano, te kojoj nedostaju ključni elementi prirodne šume koja je autohtona za datu lokaciju, kao što je sastav vrsta i strukturna raznolikost.

Bez GMO	Bez GMO status se zasniva na minimalnim zahtevima koje postavljaju sledeće evropske „Bez GMO“ sertifikacione šeme: <ul style="list-style-type: none">• Nemački EG-Gentechnik-Durchführungsgesetz (EGGenTDurchfG), sa revizijama koje se sprovode kako je propisano od strane German Verband Lebensmittel ohne Gentechnik (VLOG);• Austrian Food Codex (Codex Alimentarius Austriacus) i odgovarajući „Leitfaden zur risikobasierten Kontrolle auf Gentechnikfreiheit“ („Vodič za nadzor Bez GMO proizvoda, na bazi rizika“);• Standarda za kontrolu proizvodnje bez genetske modifikacije zasnovano na riziku & Standard za utvrđivanje procesa proizvodnje i obeležavanje hrane (BEZ GMO Standard za Dunavski region).
Dobra poljoprivredna praksa¹¹	Primena dostupnog znanja u cilju nalaženja odgovora na izazove čovekove okoline, ekonomije i društvene održivosti za proizvodnju i post-proizvodne procese na farmi koji dovode do bezbednih i zdravih prehrambenih i neprehrambenih poljoprivrednih proizvoda.
Pašnjak¹²	Zemaljski ekosistem kojim dominira zeljasta ili žbunasta vegetacija tokom najmanje pet godina neprekidno. Uključuje livade i travnate površine koje se kose radi sena, ali isključuje zemljište koje se kultiviše za proizvodnju drugih useva i zemljište koje je privremeno u ugaru.
Integrirano upravljanje usevima	Sistem proizvodnje useva koji čuva i unapređuje prirodne resurse dok istovremeno proizvodi usev na ekonomski održivim osnovama. Ovo je dugoročna strategija za celu farmu, koja uključuje i nove tehnologije i tradicionalno znanje i praksu.
Integrirano upravljanje štetočinama¹³	Integrirano upravljanje štetočinama podrazumeva pažljivo promišljanje o svim dostupnim metodama zaštite bilja i potonjom integracijom prikladnih mera koje obeshrabruju razvoj populacija štetnih organizama, te korišćenje proizvoda za zaštitu bilja i drugih oblika intervencije drži na nivou koji je ekonomski i ekološki opravdan i smanjuje ili minimizuje rizik po ljudsko zdravlje i čovekovu okolinu. Integrirano upravljanje štetočinama stavlja naglasak na rast zdravog useva uz najmanje moguće ometanje agrosistema i podstiče mehanizme za prirodnu kontrolu štetočina.

Opšti principi integrisanog upravljanja štetočinama:

1. Prevencija i/ili suzbijanje štetnih organizama treba da se postigne ili podrži između ostalog naročito pomoću sledećeg:
 - Rotacija useva;
 - Upotreba prikladne tehnike uzgoja (npr: tehnika ustajale vreće sa semenom, datumi setve i gustina, podsetva,

¹¹ <http://www.fao.org/3/y8704e/y8704e.htm>

¹² Uporediti sa Direktivom Evropske komisije br. 1307/2014: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R1307&from=EN>

¹³ Uporediti sa Direktivom Evropske komisije 2009/128/EC: <https://eur-lex.europa.eu/legal->

- konzervaciona obrada zemljišta, orezivanje i direktna setva);
- Upotreba, tamo gde je to prikladno, otpornih/tolerantnih sorti i standardizovanog/sertifikovanog semena i semenskog materijala.
 - Upotreba uravnoteženog đubrenja, bacanje kreča i praksa navodnjavanja/odvodnjavanja;
 - Sprečavanje širenja štetnih organizama uvođenjem higijenskih mera (npr. redovno čišćenje mašina i opreme);
 - zaštita i unapređenje važnih blagotvornih organizama, npr. prikladnim merama zaštite bilja ili korišćenjem ekološke infrastrukture unutar i van proizvodnih lokacija.
2. Štetni organizmi se moraju nadzirati prikladnim metodama i alatima, gde je to moguće. Takvi alati treba da uključuju posmatranje u polju, kao i naučno utemeljena upozorenja, predviđanja i sisteme ranog dijagnosticiranja tamo gde je to izvodljivo, kao i korišćenje usluga profesionalnih kvalifikovanih savetnika.
 3. Na osnovu rezultata nadzora, profesionalni korisnik mora da odluči da li će i kada primeniti mere zaštite bilja. Robusne i naučno utemeljene vrednosti su suštinski sastavni delovi procesa donošenja odluka. Tamo gde je izvodljivo, minimalne vrednosti definisane za region, određenu oblast, useve i karakteristične klimatske uslove moraju biti uzete u obzir pre tretmana.
 4. Održive biološke, fizičke i druge ne-hemijske metode moraju da imaju prednost nad hemijskim metodama, ukoliko obezbeđuju zadovoljavajuću kontrolu štetočina.
 5. Primenjeni pesticidi moraju biti što je moguće više ciljani i takvi da imaju najmanje moguće sporedne efekte na ljudsko zdravlje, druge organizme koji nisu meta tretmana i čovekovu okolinu.
 6. Profesionalni korisnik treba da svede upotrebu pesticida i drugih oblika intervencije na nivoe koji su neophodni, npr. smanjenjem doze, smanjenom učestalošću primene ili delimičnom primenom, vodeći računa da je nivo rizika u vegetaciji prihvatljiv i ne povećava rizik od razvoja otpornosti u populaciji štetnih organizama.
 7. Tamo gde je rizik od otpornosti na mere zaštite bilja poznat i gde nivo štetnih organizama zahteva ponovnu primenu pesticida na useve, treba primeniti dostupne strategije protiv otpornosti u cilju održavanja efektivnosti proizvoda. Ovo može uključivati upotrebu više pesticida sa različitim načinom delovanja.
 8. Na osnovu zapisa o korišćenju pesticida i nadzora štetnih organizama, profesionalni korisnik treba da proveri uspešnost primenjenih mera zaštite bilja.

**Promena
upotrebe**

Promene u smislu pokrivača po kategorijama zemljišta (šuma, pašnjak, plodno zemljište, močvare). Ovo znači da npr. promena iz pašnjaka u obradivo zemljište jeste promena upotrebe zemljišta, dok promena iz jednog useva (kao što je kukuruz) u drugi (recimo soju) to nije. Obradivo

zemljišta¹⁴	zemljište uključuje ugar (npr. zemljište koje je ostavljeno da se odmori jednu ili više godina pre nego što se ponovo kultiviše). Promena upravljačkih aktivnosti, praksi u obradi ili praksi inputa đubriva, ne smatra se promenom upotrebe zemljišta.
Osobine pejzaža¹⁵	Osobine koje su pored poljoprivredne parcele. Ovo uključuje, ali nije ograničeno na, žive ograde, jezercu, kanale, drveće (u redu, grupi ili izolovano), granice polja i terase.
Prirodno stanište¹⁶	Kopnene ili vodene oblasti koje su prepoznatljive po izraženim geografskim, abiotičnim i biotičnim osobinama, bilo da su potpuno prirodne ili poluprirodne.
Tresetište	Tresetno tlo jeste tlo sa horizontima organskog materijala (supstrat treseta) kumulativne debljine od najmanje 30 cm na dubini od 60 cm. Organska materija sadrži najmanje 20 procenata organskog ugljenika u finom tlu.
Zaštićena oblast¹⁷	Geografski definisan prostor kojim se upravlja na način da se postignu određeni konzervacioni ciljevi.
Ciljevi zaštite¹⁸	Ispuniti ciljeve zaštite u okviru zaštićene oblasti znači doprineti obezbeđenju biodiverziteta u toj oblasti putem očuvanja prirodnih staništa, divlje flore i faune.
Priobalni bafer pojasevi¹⁹	Dužinske trake stalne vegetacije pored vodenog ekosistema, čija je namena da zaštite i unaprede kvalitet vode tako što vezuju i uklanjaju različite izvore zagađenja, kako iz kopnenih tako i iz plitkih podzemnih tokova (međutokovi).
Poluprirodno stanište²⁰	Ekosistem kod kog su većina procesa i biodiverzitet netaknuti, mada ljudskim aktivnostima izmenjeni u jačini ili obilatosti.
Standard²¹	Dokument koji, radi uobičajene i ponovljene upotrebe, obezbeđuje pravila, smernice ili osobine za proizvode ili procese i proizvodne metode koji su sa njima u vezi.
Močvarno zemljište²²	Područje močvare, tresetišta ili vode, prirodno ili veštačko, stalno ili privremeno, sa vodom koja je statična ili tekuća, sveža, slankasta ili slana, uključujući i morsku vodu čija dubina kod oseke ne prelazi šest metara. Stoga, močvarno zemljište uključuje široku lepezu staništa poput močvara, tresetišta, plavnih područja, reka i jezera, te obalnih područja kao što su slane močvare, mangrovi, međuplimno blato i korita morske trave, koralni

¹⁴ Compare with Communication from the Commission on the practical implementation of the EU biofuels and bioliquids sustainability scheme and on counting rules for biofuels: <https://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:160:0008:0016:EN:PDF>

¹⁵ Compare with Regulation (EU) No 1306/2013: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1306&from=EN>

¹⁶ Compare with Council Directive 92/43 EEC: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31992L0043&from=EN>

¹⁷ <https://www.cbd.int/doc/legal/cbd-en.pdf>

¹⁸ Compare with Council Directive 92/43/EEC: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31992L0043&from=EN>

¹⁹ <https://climate-adapt.eea.europa.eu/metadata/adaptation-options/establishment-and-restoration-of-riparian-buffer-s>

²⁰ <https://ipbes.net/glossary/semi-natural-habitats>

²¹ https://www.isealalliance.org/sites/default/files/resource/2017-11/ISEAL_Standard_Setting_Code_v6_Dec_2014.pdf

²² Compare with An Introduction to the Convention on Wetlands (previously The Ramsar Convention Manual). Ramsar Convention Secretariat, Gland, Switzerland:

https://www.ramsar.org/sites/default/files/documents/library/handbook1_5ed_introductiontoconvention_e.pdf

grebeni i druga morska područja ne dublja od šest metara kod oseke, zatim veštačke močvare poput brana, rezervoara, pirinčanih polja, te jezerca i lagun za tretman otpadnih voda.

Prirodne močvare

Morske i priobalne močvare

A – Stalno plitka morska voda, u najvećem broju slučajeva manje od šest metara dubine u vreme oseke; uključuje morske zalive i tesnace.

B – Morska pod-plimska korita; uključuje korita morskih algi i morskih trava, podvodne morske travnjake u tropima.

C – Koralni grebeni.

D – Stenovite morske obale; uključuje stenovita ostrva, litice nad morem.

E – Peščane, šljunčane i obale od pločastog kamena; uključuje peščane sprudove i ostrvca; uključuje sisteme dina i vlažne dine od šljake.

F – Vode na ušćima; stalna voda na ušćima i sistemi delti.

G – Međuplimski mulj, pesak ili slane ravne površine.

H – Međuplimske močvare; uključuje slane močvare, slane livade, uzdignute slane močvare; uključuje plimske slankaste i slatkovodne močvare.

I – Međuplimske pošumljene močvare; uključuje mangrove močvare niphah močvare i plimske slatkovodne močvarne šume.

J – Priobalne slankaste/slanske lagune; slankaste do slane lagune sa najmanje jednom uzanom vezom sa morem.

K – Priobalne slatkovodne lagune; uključuje i lagune u slatkovodnim deltama.

Zk(a) – Krševiti i drugi podzemni hidrološki sistemi, morski/priobalni

Unutrašnje močvare

L – Stalne unutrašnje delte.

M – Stalne reke/pritoke/potoci; uključuje vodopade.

N – Sezonske/povremene/neredovne reke/pritoke/potoci.

O – Stalna slatkovodna jezera (preko 8 ha); uključuje velika jezera na rečnim okukama.

P – Sezonska/povremen slatkovodna jezera (preko 8 ha); uključuje jezera na plavnim područjima.

Q – Stalna slana/slankasta/alkalna jezera.

R – Sezonska/povremena/slana/slankasta/alkalna jezera i ravnice.

Sp – Stalne slane/slankaste/alkalne močvare/bare.

Ss – Sezonske/povremene slane/slankaste/alkalne močvare/bare.

Tp – Salne slatkovodne močvare/bare; jezerca (ispod 8 ha), močvare na neorganskom tlu; sa pojavnom vegetacijom koja je potopljena tokom većeg dela sezone rasta.

Ts – Sezonske/povremene slatkovodne močvare/bare na neorganskom tlu; uključuje jame, sezonski plavljene livade, močvare sa šašom.

U – Tresetišta bez šume; uključuje otvorene ili močvare sa žbunjem.

Va – Alpske močvare; uključuju alpske livade, privremene vode od topljenja snega.

Vt – Močvare tundri; uključuje bare u tundrama, privremene vode od topljenja snega.

W – Močvare kojima dominira žbunje; močvare sa žbunjem, slatkovodne močvare kojima dominira žbunje, jovin čestar na neorganskom tlu.

Xf – Slatkovodne močvare kojima dominira drveće; uključuje slatkovodne močvarne šume, sezonski plavljene šume, močvare sa šumom na neorganskom tlu.

Xp – Pošumljena tresetišta; tresetno močvarne šume.

Y – Izvori vode; oaze.

Zg – Geotermalne močvare

Zk(b)—Krševiti i drugi podzemni hidrološki sistemi

Beleška: "plavna područja" je širok pojam kojim se ukazuje na jedan ili više tipova močvara, koji mogu uključivati primere iz R, Ss, Ts, W, Xf, Xp, ili druge tipove močvara. Primeri za močvare u plavnim područjima su sezonski plavljeni pašnjaci (uključujući prirodne vlažne livade), oblasti pokrivene žbunom, drvećem i šumom. Močvare plavnih područja nisu stoga nabrojane kao poseban tip močvara.